

CANTALLOPS

Que estudiarem junt amb *Gratallops*, és el nom de diversos pobles o poblets, i de llocs menors.

1) *Cantalops*, poble de l'Alt Empordà, uns 5 k. a l'E. de la Jonquera, i altres tants al S. de la carena de l'Albera.¹

PRON. MOD.: *kəntəlòps* 1920, a La Vajol; *kəntəlòps* 1934, allí mateix i a Requesens.

MENCIONS ANT. 944 (Mons. xvii, 23 ho data de 844) els monjos de Sant Quirze de Colera «in valle Leocarcarri [nom que sovint és sinònim del comtat de Peralada] --- fecerunt ecclesias --- et in *Cantalupis* 1 Sancti Stephani ---» (Villan., *Vi. Lit.* XIII, 227); 982 «in comitatu Petralatense --- *Cantalupus* (id. id. xv, 239); 1090 *Cantalupus* (tres vegades) (colle. Moreau xxxvi, 21); 1185: *Cantaluporum* (Kehr, *Papsturk.*, 515); 1214: *Bg. de Cantalups* (*InvLC*); 1246: *Cantaluporum* (*Esp. Sagr.* xlv, 345); 1329: «loco vocato ad *Canta Lops*» (*InvLC*); 1360: *Cantalupis* (Alsius, p. 126); també citat en un doc. de 1225 (*BABL* iv, 417).

2) En l'antic terme de Susqueda, a l'O. d'Amer, al peu del Far, hi ha l'església de *St. Martí Sacalm* (únic nom antic, segons Monsalv. xvii, 220), també dit de *Cantallops*, nom amb el qual es troba ja en les llistes de parròquies del bisbat de Vic, del S. xii, p. p. Pladevall: «Pbr. de *Cantaluporum*», «*ecclesiam de Cantalops*» (Osona 1984, p. 72).

3) Hi havia hagut un «alodio de *Cantalops*» a prop d'Horsavinyà, citat en un doc. de 1101 (Villan. *Vi. Lit.* xiii, 129), junt amb el nom de diversos masos encara existents allí prop; no quedant avui notícia, en canvi, d'aquest, imagino que potser el seu nom suggerí posar l'església d'Horsavinyà sota l'advocació de *Sant Llop*.

4) Veïnat del Penedès, que ha estat agregat a Avinyonet i a Subirats. Pron.: *kəntəlòps* 1920 (a Ordal i a St. Sadurní).

MENCIONS ANT.: 1070, citat junt amb el Papiol (MiretS, *TemplH*, 37); 1176 *Campo de Lupis* (*Cart. St. Cugat* II, 265); S. xii *Cantalops* (*Cart. Poblet*, p. 166); 1359 *Cantalops* (CoDoACA XII, 39).

Llocs menors: Posella de *Cantallops*, planell en el bosc, prop de Baladredo te. Llavorsí (1933). Cases prop de Llagostera (Gir.). En el P. Val., sengles pdes. a les Coves de Vinromà (xxviii, 146.13); a Benissuera (GGRV Val. II, 41); a Beniarriés (xxxiii, 64.21). En forma mossàrab trobo *Cantalobos* com a nom de partides de Vilavella, Suera, Morvedre i Xirivella, i mig catalanitzat com *Cantallobos* a Tibi i Xixona.

En són lleus variants: en singular: *Serrat d'en Cantallop* a Talteüll (ross. xxv, 169.4); i el femení *Cantalloba*, cognom de dues famílies a St. Ll. de la Salanca (xxv). *Kantalóba* partida ribagorçana te. Jusseu (xliv, 15).

D'altra banda.

GRATALLOPS, poble considerable del Priorat, entre Falset i les Vilelles (població oscil·lant entorn de

400 habitants), GGC 403-4. Pron.: *gratalòps* (o *gərət-*) a Falset, *gratòps* a la Vilella Alta, 1920 «*gratalòps* és lo rovell de l'ou del Priorat» en deien als Torms, 1936 (xii, 5.19). S'ha extraviat alguna poca doc. antiga que en tenia.

HOMÒNIMS: «a *Gratallops*» o *Pla de Gratallops*, pda. rural te. Riells de Montseny (xlv, 25). *Pla de Gratallops* llogaret agr. a Oliola. Un altre n'hi hagué prop de Cotlliure, que trobem escrit «*Puyg de Grata Lops*» a. 1360 «vineam de id.» a. 1392 i *còrrego de id.*» a. 1402 (*InvLC*, s. v. *lop*).

ETIM. És clar que *Cantallops* és un nom que forma sèrie amb altres on *canta-* del verb *cantar*, es combina amb noms d'animals (com *Canta-perdiu*, *Canta-rana*, *Cantalocella*, *Canta-gall*, *-gallo* (o *Gallicant...*). D'altra banda també *grata-llops* té tot l'aire d'un compost del verb *gratar*, de forma paral·lela; i d'aquesta darrera combinació no manquen exemples a França (p. ex. *Cratte-Loup*, écart, te. Morjou, en el Cantal, Amé, *Di. Top.*), i com els que aplega Schultz-Gora (*ASNSL* cliv, 57-58), i els que defineix Spitzer (*BhZRP* lxviii, 91) que ja desconfia, i se'n surt donant-lo com un cas de l'«humor» en toponímia.

En definitiva, però, tot això és secundari, degut a una interpretació popular, provocada per una alteració fonètica de verbs menys coneguts. Notem, en efecte, que si bé és natural dir que els ocells o els galls (i fins les granotes) canten, no és gens comprensible, ni lògic, parlar d'aloses que gratin o de llops que gratin o modulin.²

Ho vaig explicar més detingudament en el *DECat* I, 120a26-56, I, 434b1-14, i iv, 532b10 ss., a propòsit dels valors i origen dels verbs *ajupir*, *arripir* i *glatir*, explicacions que no caldrà repetir, però convindrà que les vegin els que no ho acabin d'entendre. L'essencial és que tant *Canta-llops* com *Grata-llops* són alteracions de GLATTI-LUPUS 'udola, oh llop'... [ja ho sento!...]

És el sign. originari de GLATTIRE, però com que en aquesta acc. el verb va quedar antiquat, el mot sofrí una dissim. de la -l-, que canviada en -r-, donà lloc a la forma *Grata-llops*, i a *Grat-alauze*; d'altra banda, ometent-se la L per la mateixa causa, *Gata-llops*; que es convertí en *Canta-llops*, incorporant-ho al grup dels *Canta-gall*, *Canta-perdiu*, *Canta-rana*, tot i que la sinistra veu dels llops és tota altra cosa que *cantar*.

El romànic GLATTIRE apareix canviat en *clapir* o *glapir*, i deu ser partint de la variant *clapi-lupus* com s'explica que, dissimilada la l en -r-, el *Grata-llops* de Cotlliure (supra) aparegué també en la forma *Crupit-lupus* en un doc. de 1322, p. p. la revista *Cerca* de Perpinyà (1953, núm. 4, p. 143). Aquí, però, intervingué la influència del verb oc.-fr. *s'acroupir*, doc. en trobadors,³ i en Marcabré (*Pax in nomine Domini*, v. 48), o *cropir* «sedere» (*Donatz Proensals*, p. 163.1); natural, perquè també escau dir que els llops s'arruixen o s'acoten en llur cova o amagatall.

L'alteració de GLATTIRE revestí també altres for-